TALKOILLA TERVEYTTÄ

Terve askel luontoon -hankkeen

VIERASLAJIOPAS

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto • WWF Suomi

SISÄLLYS

3 Vieraslajit
5 Talkoiden järjestäminen
6 Talkoojätteen hävitys
8 Vieraslajitalkoiden kohdelajit
8 Komealupiini
10 Jättipalsami
12 Etelänruttojuuri
14 Kurtturuusu
16 Kanadanpiisku
19 Jättiputket
21 Karhunköynnös
22 Aasialaiset tattaret
26 Terve askel luontoon –hanke

Teksti: Tiina Parkkima, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry, 2018.
Sähköposti: tiina.parkkima@allergia.fi.
Yhteistyössä Panu Kunttu / WWF Suomi ja Kimmo Saarinen / Etelä-Karjalan Allergia- ja ympäristöinstituutti.
Kansikuvat: Juha Jantunen, Panu Kunttu ja Petteri Tolvanen.

VIERASLAJIT

Vieraslajit ovat levinneet luontaiselta esiintymisalueeltaan uudelle alueelle joko tahattomasti tai tarkoituksella ihmisen myötävaikutuksella. Yleensä vieraslajit sopeutuvat uuteen elinympäristöönsä huonosti, mutta joillakin on kilpailuetua ja ne menestyvät liiankin hyvin. Tällöin vieraslajit voivat muodostaa uhan alkuperäiselle lajistolle, luontotyypille tai jopa koko ekosysteemille.

Monet vieraslajit vaikuttavat haitallisesti elinympäristöihin ja talouteen. Esimerkiksi merirokko, koloradonkuoriainen, jättiputket, kurtturuusu, jättipalsami, vesirutto, minkki, hukkakaura, perunarutto ja kymmenet viljelykasvien tuholaiset aiheuttavat Suomessa jo merkittäviä haittoja. Maailmanlaajuiset muutokset kuten ilmastonmuutos ja globalisaatio lisäävät vieraslajien määriä ja niiden aiheuttamia haittoja. Haittojen ehkäisyssä ja torjunnassa tarvitaan sekä ajantasaista lainsäädäntöä että aktiivisia torjuntatoimia.

Maailmanlaajuisesti vieraslajeja pidetään toiseksi suurimpana uhkana luonnon monimuotoisuudelle. Ne yksipuolistavat luontoa syrjäyttämällä alkuperäistä lajistoa ja vähentävät sen monimuotoisuutta. Vieraslajit voivat esimerkiksi kilpailla alkuperäisen lajiston kanssa samoista resursseista, levittää niihin tauteja tai loisia, tai risteytyä luonnonvaraisten lajien kanssa. Ne voivat myös muuttaa ravintoketjujen rakennetta ja vaikuttaa näin kokonaisten ekosysteemien toimintaan. Vieraslajit vaikuttavat myös ihmisten elämään ja hyvinvointiin: ekologista, taloudellista tai terveydellistä haittaa aiheuttavia vieraslajeja kutsutaan haitallisiksi vieraslajeiksi.

"Maailmanlaajuiset muutokset kuten ilmastonmuutos ja globalisaatio lisäävät vieraslajien määriä ja niiden aiheuttamia haittoja."

Vieraslajien torjunta vaatii usein pitkäjänteistä toimintaa. Tietoisuuden lisääminen ja luontoon levinneiden vieraslajien torjunta talkoilemalla sekä uusien vieraslajien leviämisen estäminen on tärkeää luonnonsuojelutyötä.

Vieraslajien torjunta tukee myös ihmisen terveyttä. Talkoissa on mahdollista kokea luonnon tervehdyttäviä ja voimaannuttavia vaikutuksia, saada sieltä vastustuskykyä tukevia hyviä mikrobeja, sekä luontoliikuntaa ja uutta yhteisöllistä tekemistä yhteisen hyvän puolesta. Terveytemme ja hyvinvointimme on sidoksissa luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemien toimintaan – toimivat ekosysteemipalvelut ovat ruoantuotannon ja koko olemassaolomme perusta.

Kuva: Lauri Rokko

TALKOIDEN JÄRJESTÄMINEN

Vieraslajien torjunta antaa mahdollisuuden mielekkääseen ja tavoitteelliseen yhdessä tekemiseen. Vieraslajitalkoot on mukava tapa tehdä työtä lähiympäristön ja -luonnon hyväksi sekä oppia tuntemaan luontoa paremmin samalla tutustuen uusiin ihmisiin.

Talkoita voi järjestää käytännössä kuka tahansa. Hyvä talkookohdekin löytyy usein läheltä. Sopivia kohteita voi kysyä kunnallisesta ympäristötoimistosta, alueellisesta ELY-keskuksesta, Metsähallitukselta tai etsiä niitä vieraslajiportaalista **www.vieraslajit.fi.** Maanomistajat kertovat usein mielellään sopivista torjuntakohteista, sillä resurssit vieraslajien torjunnassa ovat monesti rajalliset. Apu on yleensä tervetullutta! Vieraslajien kitkentä ei kuitenkaan kuulu jokamiehenoikeuksiin, joten siihen on kysyttävä maanomistajan lupa. Helpointa kitkeminen on aloittaa joko kunnan, valtion tai tutun yksityismaanomistajan mailla, jolloin torjunnan toimenpiteistä, tarkoista kohteista ja kasvijätteen hävittämisestä on helpointa sopia.

Maanomistustilanne on helppo tarkistaa esimerkiksi Kansalaisen karttapaikka -verkkopalvelusta (valitse sivuvalikosta

Kuva: Lauri Rotko

kiinteistötunnukset & kiinteistörajat ja zoomaa tarpeeksi, jotta ne näkyvät). Kiinteistötunnukset ja -rajat voi tarkistaa myös paikkatietoikkunan karttaikkunasta **www.paikkatietoikkuna.fi**, josta valitaan karttaikkuna > karttatasot > kiinteistöt > kiinteistöjaotus ja kiinteistötunnukset. Kiinteistötunnuksilla selviää maanomistaja, joten kirjaa ne muistiin tai tulosta kartta. Maanomistajatiedot ovat julkisia, ja niitä voi pyytää kiinteistötunnuksilla Maanmittauslaitokselta. Karttakuvan ja kiinteistötunnuksen avulla maanomistajan saa myös selville sijaintikunnan teknisestä toimesta tai Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmästä.

Vieraslajiportaalia kannattaa hyödyntää tunnistus- ja torjuntavinkkien etsimisen lisäksi ilmoittamalla sinne omia havaintoja vieraslajien esiintymisestä ja mahdollisista jo tehdyistä torjuntatoimista.

TALKOOJÄTTEEN HÄVITYS

Mikäli talkookohde sijaitsee kunnan maalla, kasvijätteen poiskuljetuksesta tai hävittämisestä voi sopia etukäteen esimerkiksi viheralueyksikön kanssa. Kasvista riippuen osan lajeista voi myös käsitellä paikan päällä niin, etteivät ne pääse juurtumaan tai siemenet kypsymään kitkemisen jälkeen. Tässä tapauksessa kasvit voi jättää maatumaan pieniin kasoihin torjuntapaikalle siten, etteivät ne häiritse alueen mahdollista virkistyskäyttöä. Pääsääntö on, että torjunta kannattaa tehdä ennen siementen kypsymistä.

Kitketyt kasvit laitetaan säkkeihin, jos niissä on jo siemeniä, tai kerätään kasoiksi, mikäli niissä ei vielä ole siemeniä. Valmiit säkit ja kasat sijoitetaan sellaiseen paikkaan, josta ne on helppo löytää ja noutaa lava-autolla. Noutoa varten ilmoita kitkentäjätteiden tarkka osoite ja määrä kunnan tai kaupungin teknisen toimiston asiakaspalveluun. Kuntakohtaisesti vieraslajeista voi vastata jokin muukin osasto, mutta kysymällä asia selviää.

Haitallisten vieraslajien siemenet ja usein muutkin lisääntymiskykyiset kasvinosat on syytä hävittää huolella. Kuntaan on hyvä olla yhteydessä kasvijätteen hävityksestä; monet kunnat tulevat noutamaan talkoojätteen pois. Mikäli vieraslajitalkoita tehdään yhteistyössä kunnan kanssa, yleensä voidaan sopia jätteen poisviennistä tai käsittelemisestä paikan päällä.

Vieraslajijätteen kasvinosat voidaan viedä esimerkiksi kuumakompostoriin, jossa ne tuhoutuvat. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla sijaitsevan Ämmässuon kaatopaikalla teollisen mittakaavan kuumakompostorissa kasvijäte kompostoidaan yli 60 °C lämpötilassa noin kaksi vuorokautta. Hajoaminen ja kasvukyvyn tuhoutuminen riippuvat lämpötilan ja ajan lisäksi myös kosteudesta ja happamuudesta ja muista tekijöistä, joita kotikomposteissa on vaikea todentaa. Koska kotioloissa tehtävä kompostointi ei välttämättä aina tuhoa haitallisia vieraskasveja tai niiden siemeniä, voi tehokkuutta voi lisätä laittamalla kasvijäte tiiviisti suljettuun jätesäkkiin ja antamalla mädäntyä säkissä kuukauden tai koko kesän ennen kompostoriin siirtämistä. Nyrkkisääntönä voi sanoa, että kotikompostien haaste on ero pintalämpötilojen ja sisälämpötilojen välillä ja se, että osa materiaalista voi jäädä kompostin reunoilla hajoamatta. Kotikompostointiin sopivatkin pääsääntöisesti vain lisääntymiskyvyttömät vieraskasvinosat. Siemenet, juurakot ja kukinnot pitäisikin hävittää muulla tavalla. Lisääntymiskyvyttömiä kasvinosia kuten lehdet voikin laittaa kompostiin - tämä riippuu kasvista, joten **kannattaa lukea lajikohtaiset ohjeet!** Käytä suljettavaa kompostoria. Avokompostista haitalliset vieraskasvilajit karkaavat helpommin ja ne voivat houkutella rottia.

Kasvijätettä torjuntakohteelta tai puutarhoista ei saa missään tapauksessa viedä luontoon, vaikka se onkin biologisesti hajoavaa. Jätteen seassa kulkeutuvat puutarhakasvien siemenet, juurakot, juurenkappaleet ja varret jatkavat elämäänsä ja pystyvät leviämään uusille kasvupaikoille. Monet haitallisista vierasperäisistä kasvilajeista ovatkin karanneet puutarhasta juuri puutarhajätteen maastoon viemisen seurauksena.

Kasvijätteestä ei ole pääsääntöisesti haittaa, jos siemeniä ei ole ja varret, juuret ja kukinnot ovat kuivuneet ja solukko niissä on kuollut. Mikäli kasvijäte jätetään pressun päälle, avokalliolle, betonille tai vastaavalle alustalle valoisaan paikkaan kuivalla säällä kuivumaan noin viikoksi, niin kuivunut kasvijäte lienee haitatonta. Kuivalla ja aurinkoisella säällä kasvien solukko kuolee noin viikossa, mikäli kasvijäte on suorassa valokontaktissa, ei kasoissa. Sateisella säällä ja varjoisalla paikalla kestää hieman kauemmin.

Mikäli kasvijäte poltetaan, tulee sen polttamisessa ottaa huomioon paloturvallisuus ja savuhaitat ympäristöön. Puutarhajätteen polttamisen määräykset vaihtelevat kunnittain.

VIERASLAJITALKOIDEN KOHDELAJIT

Tähän oppaaseen on valittu seitsemän haitallista vieraskasvilajia tai -lajiryhmää, joiden hävittämisestä talkoilla on hyviä kokemuksia. Lajit sopivat hyvin talkootoimintaan, sillä niiden torjunta on pääosin manuaalista torjuntatyötä, kasvit ovat helppoja tunnistaa ja ne ovat karanneet luontoon eri puolilla Suomea, joten ne sopivat torjunnan kohteeksi eri puolilla maata. Muihin haitallisiin vieraslajeihin voit tutustua vieraslajiportaalissa **www.vieraslajit.fi.**

Torjuttavat lajit ovat jättiputkea lukuun ottamatta jokaiselle turvallisia torjuttavia. Jättiputken torjunnassa tarvitaan lisävarusteita, mutta muiden kohdalla työhanskat, lapio, puutarhahara ja -kuokka, jolla pystyy kuokkimaan juuria maasta, ovat pääsääntöisesti riittävät työvälineet. Niitossa tarvitaan myös siimaleikkuria tai viikatetta sekä haravaa kasvijätteen haravointiin.

Tämän oppaan kohdelajeista jättiputket ja jättipalsami ovat vieraslajilain perusteella torjuttavaksi määrättyjen vieraslajien listalla. Näiden lajien maahantuonti, myynti, kasvatus, käyttö, hallussapito ja ympäristöön päästäminen on kielletty. Kiinteistön omistajan on poistettava näiden lajien istutukset, ja myös kiinteistölle muualta levinneen kasvuston hävittäminen voi olla velvoittavaa. Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt kieltoa koskemaan myös komealupiinia, kurtturuusua, jätti-, japanin- ja hörtsätatarta. Lain mukaan mitään vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön.

Komealupiini on tyypillisimmillään tienvarsilla. Se valtaa nopeasti tienpientareita ja vie elintilan niin kasveilta kuin hyönteisiltäkin.

Kuvat: Juha Jantunen

KOMEALUPIINI

Lupinus polyphyllus

Komealupiini on monivuotinen 50–150 cm korkea hernekasvi. Sen pitkä terttumainen kukinto on väriltään sinisen, vaaleanpunaisen tai valkoisen kirjava tai jotain näiden väliltä, ja kukinnon väri voi vaihdella myös samassa yksilössä. Lehdet ovat pitkäruotisia ja lehtilapa on sormilehdykkäinen. Lupiinin varsi on yleensä haaraton. Kasvi kukkii pitkään kesäkuusta elokuulle ja siemenet ovat kypsiä loppukesästä tai alkusyksystä. Raksahtelevat palot kylvävät suuren määrän siemeniä lähiympäristöön. Lupiini on alun perin kotoisin Pohjois-Amerikasta, ja Suomen luontoon se karkasi 1800-luvun lopulla. Nykyisin sitä kasvaa koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta.

Leviäminen:
Kasvi leviää siemenistä ja mahdollisesti myös kasvullisesti haaroittuneen juuriston avulla. Se voi levitä myös maan ja työkoneiden mukana. Lupiinin juurakon nystyröissä on typensitojabakteereja, joiden avulla kasvi sitoo ilmakehän typpeä ja pystyy näin kasvamaan vähäravinteisellakin kasvualustalla. Kasvi muuttaa maaperää rehevöittämällä kasvupaikkaansa ja muuttaa sitä soveltumattomaksi karumpiin olosuhteisiin sopeutuneille niitty- ja ketokasveille.

Ravinteisella paikalla menestyvät voimakaskasvuiset kilpailijat, joten lupiini on ollut menestyksekäs leviäjä – kasvi vähentää päiväperhospopulaatioita, sillä se ei kelpaa ravintokasviksi toukille eikä aikuisille perhosille. Se heikentää perinneympäristöjä valtaamalla alaa niityillä, kuten myös niittykasvien suosimilla pientareilla. Viime aikoina lupiini on levinnyt myös kuiville mäntykankaille ja lehtoihin. Kasvi on myrkyllinen sisältämiensä alkaloidien vuoksi, mutta sen käsittely on vaaratonta.

"Kasvi muuttaa maaperää rehevöittämällä kasvupaikkaansa ja muuttaa sitä soveltumattomaksi karumpiin olosuhteisiin sopeutuneille niitty- ja ketokasveille."

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:
Vakiintuneen lupiinikasvuston hävittäminen vaatii pitkäjänteistä torjuntatyötä. Oman lähiympäristön tai kotipihan lupiinipopulaatioiden seuraaminen ja torjuminen on palkitsevaa hyötyliikuntaa! Lupiinin siemenpankki säilyy maaperässä vuosia, joten uusien maasta nousevien taimien pitkäjänteinen torjunta on tärkeää. Kun lupiineja on kasvupaikalla vähän, voi ne kaivaa yksitellen maasta. Lupiinin torjunnassa on käytetty hyvin kokemuksin rikkaruohonpoistaja -työkalua, jolla kasvi vedetään maasta irti juurineen.

Laajempia lupiinikasvustoja voi yrittää hävittää niittämällä. Niittäminen on hyvä tehdä ennen kuin siemenet ehtivät kypsyä. Tällöin niittojäte on korjattava pois alueelta, jottei se entisestään rehevöittäisi kasvupaikan maaperää. Kasvijätteen voi kompostoida, jos siinä ei ole kypsiä siemeniä. Niittäminen on hyvä tehdä kahdesti kasvukaudessa kukkimisen ja siementämisen estämiseksi. Tärkeää on estää kasvin leviäminen uusille kasvupaikoille.

Jättipalsamikasvusto kasvaa läpitunkemattomaksi tiheiköksi.

Kuva: Juha Jantunen

"Kasvi muodostaa tiheitä kasvustoja ja valtaa alaa alkuperäisiltä kasvilajeilta sekä myös vähentää esimerkiksi maassa elävien selkärangattomien lajimääriä, mikä voi johtaa lajisuhteiden muuttumisen kautta muutoksiin kokonaisten ekosysteemien toiminnassa."

Kuva: Juha Jantunen

Jättipalsamin kukan väri voi vaihdella vaaleanpunaisesta tummanpunaiseen tai lähes valkoiseen.

JÄTTIPALSAMI

Impatiens glandulifera

Jättipalsami on yksivuotinen mehevävartinen suurruoho, jonka lehdet ovat muodoltaan suikeita ja tiheästi hammaslaitaisia. Kasvilla on suuret vaaleanpunaiset kukat. Värimuotoja on kuitenkin tummanpunaisista valkoisiin – kukka ei kuitenkaan ole ikinä keltainen erotuksena alkuperäisenä kasvavaan lehtopalsamiin. Himalajalta kotoisin olevan jättipalsamin litumainen kota repeää kypsänä helposti singoten siemenet lähiympäristöön. Jättipalsamit voivat olla jopa 1,5–3 metrin korkuisia. Jättipalsami on levinnyt Suomeen Perä-pohjolaa ja Koillismaata myöten.

Leviäminen:

Jättipalsami leviää siemenistä. Erityisen helposti leviäminen tapahtuu joki- ja puronvarsia myöten: kasvi valloittaa alaa etenkin ihmisen muokkaamilla ja rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla. Sitä kasvaa rannoilla, ruovikoissa ja rantapensaikoissa, pellonlaiteilla, niityillä ja lehdoissa. Se ei siedä kuivuutta, ja kasvaa huonosti kuivilla kasvupaikoilla. Kasvi voi levitä myös varsien, juurien ja maansiirtojen mukana.

Kasvustojen hävittäminen perustuu siihen, että uusien kasvien muodostuminen estetään kitkemällä kasvit ennen siementen kypsymistä. Yksi yksilö voi tuottaa tuhansia siemeniä. Kasvi muodostaa tiheitä kasvustoja ja valtaa alaa alkuperäisiltä kasvilajeilta sekä myös vähentää esimerkiksi maassa elävien selkärangattomien lajimääriä, mikä voi johtaa lajisuhteiden muuttumisen kautta muutoksiin kokonaisten ekosysteemien toiminnassa.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:

Torjunta ajoitettava ennen siementen kypsymistä. Pienet kasvustot on helppo hävittää kitkemällä kasvit yksitellen mahdollisimman varhain, viimeistään kukinta-aikana. Hentojuurinen jättipalsami on kiitollinen kitkettävä, sillä versot irtoavat maasta helposti, eikä erityisiä suojavarusteitakaan tarvita. Kitkemisen teho tulee varmistaa seuraavana vuonna. Jos siementäviä yksilöitä ei kehity, häviää kasvi paikalta tavallisesti muutamassa vuodessa.

Kasvin pienet siemenet kulkeutuvat helposti mullan ja kenkien mukana uusille kasvupaikoille, joten siemeniä sisältäviä kasvinosia on käsiteltävä varoen. Samoin esimerkiksi virtavesien rannoilta kasvia torjuttaessa olisi hyvä selvittää ylävirran esiintymät, joista lähtöpopulaatioiden siemeniä leviää alavirtaan. Tehokkainta on aloittaa torjuntatoimet ylävirran esiintymistä.

Suurimmissa kasvustoissa voi ensimmäisenä vuotena käyttää apuna esimerkiksi viikatetta tai siimaleikkuria. Uusi kukinto saattaa kuitenkin ilmestyä myöhemmin tyngäksi jääneeseen varteen. Laajojen kasvustojen hävittämisessä kannattaa niittää kasvit mahdollisimman alhaalta. Niiton jälkeen on varmistettava, ettei paikalle jää pienikokoisempia, kukkivia yksilöitä. Jättipalsamin versoja muodostuu pitkin kesää, joten samalla paikalla kannattaa järjestää useat talkoot kesän kuluessa. Vasta elokuussa kukintansa aloittavat yksilöt saattavat ehtiä muodostamaan siemeniä Etelä-Suomessa.

Loppukesällä siemenkotavaiheessa jättipalsamin siirtely torjunnan yhteydessä ei ole suositeltavaa, sillä siemenkodat poksahtelevat herkästi ja levittelevät siemeniä ympäriinsä. Kannattaa kuitenkin yrittää katkaista kukinnot varovasti jätesäkkiin.

Kasvijätteen voi käsitellä eri tavoin. Kasvijäte voidaan pakata jätesäkkeihin tai siirtolavalle ja kuljettaa pois loppukäsittelyä varten. Mikäli kasvijätteen poiskuljetus ei ole mahdollista, voidaan jättipalsamit koota kasoihin, joissa kasvit maatuvat ja tukahduttavat kasan alimmaisia sekä estävät niitä juurtumasta uudelleen. Ennen kukkien ilmestymistä voi jättipalsamit turvallisesti hävittää varsineen päivineen esimerkiksi kompostiin, mutta ei kuitenkaan avokompostiin, jossa varret voivat mahdollisesti uudelleen juurtua ja kasvattaa uusia siementäviä haaroja.

Torjuntatoimien onnistumista on hyvä seurata kasvukauden aikana ja poistaa uudet taimet. Kasvi voidaan katsoa hävitetyksi alueelta, jos paikalta ei enää kolmantena kesänä löydy uusia versoja.

Kuva: Tiina Parkkima

Nuoria jättipalsamin versoja. Pienet kasvustot on helppo hävittää kitkemällä kasvit yksitellen pois hyvissä ajoin kasvukaudella.

Kuva: Juha Jantunen

Etelänruttojuuren punertavat kukintoversot nousevat maasta ennen lehtiä.

ETELÄNRUTTOJUURI

Petasites hybridus

Ruttojuuret ovat monivuotisia, tiheitä kasvustoja muodostavia kaksikotisia asterikasveja. Koiras ja naaras ovat siis eri yksilöissä. Suomessa etelänruttojuuret ovat pääosin hedekasveja, joten ne eivät pysty leviämään siementen avulla. Ruttojuuri kukkii keväällä ennen lehtien puhkeamista. Punertavat kukintoversot nousevat maasta ensin, minkä jälkeen nousevat vihreät ruusukelehdet –"jättikokoiset leskenlehdet", jotka täyteen kokoon kasvettuaan muistuttavat jonkin verran myös raparperin lehtiä. Etelänruttojuuri on ikivanha lääkekasvi, jota on käytetty erilaisissa rohdoksissa.

Kasvi suosii kosteita ja reheviä kasvupaikkoja, kuten vesistöjen rantoja, puistoja, joutomaita, meluvalleja ja pientareita. Kaakkois-Euroopasta ja Länsi-Aasiasta kotoisin oleva etelänruttojuuri leviää voimakkaasti varsinkin kasvullisesti, jonka myötä tiheä lehtiviidakko syrjäyttää ja tukahduttaa muut kasvilajit. Lehtokotilot hyötyvät ruttojuurista ja niiden kasvatus edistää myös kotiloiden runsastumista.

Leviäminen:
Kasvin leviäminen tapahtuu pääosin juurakon paloista, jotka kulkeutuvat esimerkiksi siirrettävän maa-aineksen tai puutarhajätteen seassa paikasta toiseen.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:
Mekaanisesti kasvia voi torjua poistamalla kasvin yksilöt yksitellen pois juurineen kerralla. Kasvijätteen voi kuivattaa ja sen jälkeen polttaa, jotta elinkykyiset juurakonpalat eivät leviä ympäristöön. Sitkeällä ja riittävän syvältä kaivamalla saa aikaan pysyviä tuloksia ruttojuurten torjunnassa. On oltava tarkkana, ettei juurakonpaloja tai juurenpaloja sisältävää maata pääse leviämään.

"Etelänruttojuuri leviää voimakkaasti varsinkin kasvullisesti, jonka myötä tiheä lehtiviidakko syrjäyttää ja tukahduttaa muut kasvilajit."

Alueen kattaminen mustalla muovilla on myös tehokas tapa hävittää ruttojuuri, mutta katteen on hyvä antaa olla paikoillaan 2–4 vuotta.

Kasvi sinnittelee hengissä, jos juurakonpätkiä jää maahan. Kitkemisen tehostamiseksi voi olla hyvä käyttää katekangasta tai mustaa muovia vähintään yhden kasvukauden ajan, jolloin kasvi tukahtuu ja kuolee eivätkä maahan mahdollisesti jääneet juurakonpätkät pääse kasvamaan.

Ruttojuuren hävittämiseksi suuremmat kasvustot voidaan niittää maan tasalle useamman kerran kasvukaudessa. Tällöin juurakon kasvuvoima ehtyy ja kasvi kuolee. Useaan kertaan kasvukaudessa tehtävä niitto tai esimerkiksi ruohonleikkurilla jatkuvasti yliajaminen lannistaa lopulta sitkeimmänkin ruttojuuren, mutta taistelu kasvia vastaan voi kestää vuosia. Tässäkin tapauksessa katekankaan ja peittomuovin käyttö tehostaa torjuntaa.

Kuva: Panu Kunttu

Etelänruttojuuren jättimäiset lehdet peittävät alleen muun kasvillisuuden.

Kuva: Panu Kunttu

Kuva: Panu Kunttu

"Kurtturuusu valtaa alaa etenkin merenrannoilla ja saaristossa sekä teiden varsilla – Suomessa sitä esiintyy Oulun korkeudelle asti."

Kurtturuusu valtaa alaa etenkin merenrannoilla, missä se syrjäyttää alkuperäistä kasvillisuutta ja estää jopa liikkumista.

Kuva: Panu Kunttu

KURTTURUUSU

Rosa rugosa

Kurtturuusu on monivuotinen, puolimetrisestä jopa puolitoistametriseksi kasvava pensas. Se muodostaa tehokkaasti juurivesoja, jonka avulla muodostuu laajojakin kasvustoja. Kurtturuusu on valloittanut esimerkiksi luonnoltaan arvokkaita hiekkarantoja ja merenrantaniittyjä: asetuttuaan rannalle kurtturuusu pystyy vaakajuurakkonsa avulla levittäytymään läpitunkemattomiksi tiheiköiksi ja syrjäyttämään täysin alkuperäisen merenrantalajiston. Se valtaa alaa etenkin merenrannoilla ja saaristossa sekä teiden varsilla – Suomessa sitä esiintyy Oulun korkeudelle asti. Saaristossa kurtturuusu kasvaa myös kivikoissa, kallioilla ja nummilla.

Kurtturuusun lehdet ovat paksuja ja kurttuisia ja oksat tiheäpiikkisisiä. Piikit ovat vaihtelevan pituisia ja suoria. Kasvin kiulukat eli ruusunmarjat ovat keskeltä litistyneet. Alun perin Koillis-Aasiasta kotoisin olevan kasvin kukat ovat kookkaat, vaaleanpunaiset tai joskus valkoiset.

Leviäminen:

Kurtturuusu leviää juurivesojen kautta lähiympäristöön, kiulukoiden ja siemenien avulla kelluen vettä pitkin, sekä esimerkiksi lintujen levittämänä. Kiulukat voivat kellua meressä jopa 40 viikkoa leviten kauas kasvupaikaltaan.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:

Kurtturuusun torjunta vaatii aikaa ja sitkeyttä. Kasvin torjunta on helpointa taimien ollessa vielä pieniä, jolloin ne voi kiskoa irti juurineen. Kookkaimpien yksilöiden käsittelyyn tarvitaan järeämpiä työkaluja, sillä myös juuristo on saatava kaivettua irti maasta. Pensas voidaan ensin leikata irti tyveä myöten esimerkiksi oksasaksilla, minkä jälkeen päästään kaivamaan juurakko kokonaan irti maasta. Ruusunmarjat olisi hyvä kerätä myös talteen, jotta siemenet eivät pääse leviämään ja esimerkiksi polttaa kasoihin kootun kasvijätteen mukana. Varret ja juuret voidaan myös asettaa tuulelta ja merenkäynniltä suojaiseen paikkaan kalliolle ja asettaa päälle painoksi esimerkiksi isoja kiviä. Kasvijäte kuivuu ja muuttuu haitattomaksi solukon kuoltua. Marjojen osalta toinen vaihtoehto on kerätä ne säkkiin ja viedä ne energiajätteen keräyspisteeseen, jos sellainen paikkakunnalla on.

Laajalle levinneiden kasvustojen kannattaa tehdä koneellisesti traktorin avulla – kaikki torjuntatoimenpiteet kuitenkin vaativat myös jälkihoitoa ja seurantaa, sillä juurakon kappaleita ja siemeniä jää aina maahan. Kurtturuusu jatkaa herkästi kasvuaan pienestäkin maahan jääneestä juuren kappaleesta.

Kurtturuusua voidaan myös näännyttää tai näivettää. Menetelmä perustuu siihen, että kaikki ruusupensaan uudet, vihreät lehdet katkaistaan pois. Ensimmäisenä vuonna versot on hyvä katkaista 3–4 kertaa. Seuraavina vuosina versot katkaistaan aina uusien vihreiden versojen ilmestyttyä 2–3 kertaa kasvukaudessa. Muutamassa vuodessa pensas nääntyy hengiltä kokonaan. Menetelmän etuna on se, että myös vaikeasti poistettavat juurakot kuolevat kokonaan ja lopulta jäljelle jäävät vain rangat, jotka voidaan leikata tai vaikka polttaa.

Mikäli näännytettävä kasvusto on niin iso, ettei sen keskelle pääse työskentelemään, voidaan kasvusto leikata kokonaan alas esimerkiksi 30 cm korkeudelta, minkä jälkeen kasvuston keskellä pääsee kulkemaan ja vasta sen jälkeen ryhtyä uusien versojen katkomistyöhön vehreiden osien ilmestyttyä. Menetelmä on toimiva etenkin sellaisilla paikoilla, joilla juurakoiden kitkeminen ei onnistu. Kurtturuusun näännyttäminen sopiikin oivallisesti koko kesän projektiksi!

Kanadanpiiskun keltaisista kukista koostuvat mykeröt muodostavat komeita sivuille roikkuvia kukintohaaroja.

Kuva: Juha Jantunen

"Koristepiiskujen epäillään vähentävän kasvupaikoillaan useiden hyönteisryhmien ja lintujen monimuotoisuutta, millä voi olla merkittäviä haittoja alueen ekosysteemin toimintaan."

Koristepiiskut

KANADANPIISKU

Solidago canadensis, isopiisku Solidago gigantea & korkeapiisku Solidago altissima

Suomessa kasvavat alun perin pohjoisamerikkalaiset piiskut ovat monivuotisia ja nopeakasvuisia asterikasveja, jotka levittäytyvät tehokkaasti suikertavan juurakkonsa avulla. Yleisin on kanadanpiisku, joka kasvaa 30–150 cm korkeaksi. Iso- ja korkeapiisku voivat nimensä mukaisesti venyä jopa 2,5 metrin mittaan.

Vieraspiiskut kilpailevat kasvupaikoista sekä pölyttäjistä alkuperäisten kasvien kanssa. Niiden epäillään vähentävän kasvupaikoillaan useiden hyönteisryhmien ja lintujen monimuotoisuutta, millä voi olla merkittäviä haittoja alueen ekosysteemin toimintaan. Vielä toistaiseksi pohjoisamerikkalaiset piiskut eivät ole pystyneet valloittamaan pientareitamme lupiinin tavoin, koska ne eivät yleensä ehdi tehdä itävää siementä. Ilmaston lämmetessä ja kasvukauden pidentyessä leviämisuhka kasvaa.

Kanadanpiiskun ruodittomat lehdet kasvavat tiheässä. Muodoltaan ne ovat suikeat ja harvaan sahalaitaiset, päältä sileät ja alta lyhytkarvaiset. Kasvin varsi on lyhyt- ja pehmeäkarvainen tyveä lukuun ottamatta. Kasvi kukkii elo–lokakuussa keltaisin, alle 1 cm levein mykeröin, mutta ne muodostavat komeita sivuille roikkuvia kukintohaaroja.

Isopiisku ja korkeapiisku ovat kanadanpiiskun näköisiä, mutta isopiisku on kanadanpiiskua tukevampi ja sen varsi on alhaalta kukintohaaroihin asti täysin kalju. Isopiiskulla kukintohaarat ovat tiheämmässä, lyhyemmät ja pystymmät kuin kanadanpiiskulla. Korkeapiisku taas on tummemman vihreä, pitempikarvainen ja runsaampimykeröinen verrattuna kanadanpiiskuun. Lajien tunnistaminen ei ole olennaista, sillä kaikki kolme sopivat yhtä lailla torjuttaviksi! Suomessa kanadanpiisku lienee tavallisin karkulainen.

Vieraspiiskuja ei tule sekoittaa kotimaiseen kultapiiskuun (*S. virgaurea*), joka on pienikokoisempi ja yleensä yksittäin kasvava. Kultapiiskun kukintohaarat ovat pystyt, kun pohjoisamerikkalaisilla piiskuilla kukinto on kartiomainen ja kukinnon haarat ovat latvasta nuokkuvia.

Leviäminen:

Vieraspiiskut leviävät suvullisesti siemenistä mutta erityisesti kasvullisesti esimerkiksi juurakon paloista. Juurakko on vahvaa tekoa, ja sen avulla kasvi muodostaakin pitkäikäisiä kasvustoja. Kasvi leviää helposti kasvin osien ja juurakon kappaleiden, tai näiden osia sisältävän maa-aineksen avulla paikasta toiseen.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:

Tehokkain keino vieraspiiskujen hävityksessä on hävittää kasvusto kokonaan kaivamalla kasvit ylös juurineen ja huolehtia, ettei maahan jää juurakonpalasia. Kerran kasvupaikalle juurtuneiden kasvustojen hävittämisessä tämä onkin tehokkain keino.

Kasvia voi torjua katkaisemalla kukinnot ennen siementen kypsymistä. Kasvuston elinvoimaa voi heikentää niittämällä kasvusto kesäkuussa, mikä on tehokkain ajankohta, ja toistamalla niitto useana vuotena kasvuston hävittämiseksi. Ennen siementen kypsymistä katkaistut kukinnot voi laittaa sekajätteeseen, kypsymättömät siemenet eivät todennäköisesti pysty levittämään kasvia uusille alueille. Kasvijätteen voi myös kuivata ja polttaa, mikä lienee varmin keino varmistua siitä, ettei elinkykyisiä kasvin osia pääse leviämään uusille kasvupaikoille.

Kuva: Juha Jantunen

Jättiputket kasvavat nimensä mukaisesti jopa metrien korkuisiksi.

JÄTTIPUTKET

Heracleum persicum -ryhmä

Jättiputket ovat monivuotisia, Euroopan suurimpia ruohovartisia kasveja. Ne voivat kasvaa jopa 2–5 metriä korkeiksi, tiheiksi kasvustoiksi. Suomessa kasvaa kolme jättiputkilajia, joiden erottaminen toisistaan on hankalaa. Yleisimmän kaukasianjättiputken (*Heracleum mantegazzianum*) lisäksi tavataan persianjättiputkea (*H. persicum*) ja armenianjättiputkea (*H. sosnowskyi*).

Jättiputkien varsi on läpimitaltaan jopa 10 cm, karvainen ja punalaikkuinen. Kookkaat liuskoittuneet lehdet voivat kasvaa yhdessä lehtiruodin kanssa jopa 3 metriä pitkiksi. Monihaarainen kupera kukinto voi olla yli puoli metriä leveä. Kukat ovat valkoisia tai vaaleanpunaisia ja yhdessä kasvissa niitä voi olla jopa 80 000. Jättiputkien kukinta-aika on kesä–elokuussa. Ne lisääntyvät vain siementen avulla.

Jättiputket ovat erittäin kilpailukykyisiä ja ne ovat levinneet monenlaisiin elinympäristöihin. Parhailla kasvupaikoilla ne muodostavat jättiputkimetsiä, jotka tukahduttavat kaiken muun kasvillisuuden. Ne yksipuolistavat maisemaa ja alentavat luonnon monimuotoisuutta. Niiden esiintymät voivat estää myös alueen virkistyskäytön. Tontin valloittanut jättiputki voi jopa alentaa kiinteistön ja maan arvoa.

Jättiputki aiheuttaa haittaa myös ihmisen terveydelle: niiden kasvinesteen reagoidessa auringonvalon kanssa iholle voi syntyä vakavia palovamman kaltaisia, hitaasti parantuvia tai jopa pysyviä iho-oireita! Herkät ihmiset voivat saada hengenahdistusta ja allergisia oireita pelkästään kasvuston lähellä oleskelusta.

"Parhailla kasvupaikoilla ne muodostavat jättiputkimetsiä, jotka tukahduttavat kaiken muun kasvillisuuden."

Leviäminen:
Jättiputki lisääntyy ja leviää siemenistä. Niiden siemenet itävät hyvin ja säilyvät maassa itävinä useita vuosia ja voivat siirtyä paikasta toiseen maa-aineksen siirroissa.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:
Jättiputken hävittäminen on työlästä mutta täysin mahdollista torjuntahankkeissa kertyneen tiedon avulla. Jättiputkea on turvallista ja ehdottomasti helpointa torjua heti lumien lähdön jälkeen, kun ensimmäiset siementaimet ilmestyvät. Ensimmäisen vuoden hentojuurisia taimia voi poistaa käsin kitkemällä. Muista suojahanskat! Pienikokoisen kasvuston voi myös peittää aikaisin keväällä mustalla muovipeitteellä, mikä estää taimia saamasta vettä tai auringonvaloa, mikä taas voi tuhota yksilöt juurineen kasvukauden aikana. Peitteen on hyvä antaa olla paikallaan usean vuoden ajan.

Myöhemmin kesällä kookkaammat ja tiukemmin maassa kiinni olevat juuret on hyvä torjua katkaisemalla pääjuuren pistolapiolla 10–20 cm syvyydestä, mikä voi tappaa koko yksilön. Varsien katkaiseminen ei auta kasvin torjunnassa, sillä tilalle kasvaa nopeasti uusi. Mikäli kasvi on ehtinyt kukintavaiheeseen, on uusien siementen kypsyminen estettävä katkaisemalla kukinto-osa pois.

Maasta puskevat nuoret jättiputken lehdet muistuttavat muodoltaan minikokoisia vaahteranlehtiä.

Jättiputki on helppo tunnistaa voimakkaasti liuskoittuneista ja sahalaitaisista lehdistään myös ilman kukintoa.

Isompien versojen torjunnassa suojaus on ehdottoman tärkeää. Suojahaalareiden, käsineiden ja jalkineiden on syytä suojata polttavan nesteen roiskeilta. Myös kasvot ja silmät on suojattava. Ihovaurioita aiheuttava kasvineste tunkeutuu helposti ohuen puuvillakankaan läpi.

Vanhemmista, jo yhden tai useamman kerran siementämään ehtineistä kasvustoista on hankalampi päästä eroon, sillä maahan on ehtinyt muodostua siemenpankki, mikä vaatii torjunnalta seurantaa, uusien taimien kitkentää ja kukintojen poistoa ennen siementämistä. Jättiputken suurten, monivuotisten kasvustojen torjunta on usein kuntien tai puutarha-alan yritysten ammattilaisten tehtävä sen haastavuuden sekä vaarallisuuden vuoksi.

Nuorten, muutaman senttimetrin korkuisten siementainten torjunta soveltuu kuitenkin oivallisesti myös talkoovoimin tehtäväksi työksi silloin kun taimet lähtevät vielä helposti maasta vetämällä.

Monissa kunnissa kunnan viheryksikkö voi hoitaa torjunnan, jos jättiputkikasvustosta vain ilmoittaa asiasta vastaavalle kunnan viranomaiselle.

Jättiputken torjunnasta syntyvä kasvijäte on parasta hävittää polttamalla. Suurien jätemäärien kohdalla kasvijäte toimitetaan jätteiden vastaanottopisteeseen polttojätteenä. Kerää kaikki kasvijätteet, myös lehdet ja juurakot heti paikan päällä jätesäkkiin siementen varisemisen estämiseksi. Kasvijätteen hävityksestä on hyvä sopia kunnan tai kaupungin kanssa.

KARHUNKÖYNNÖS

Calystegia sepium

Karhunköynnöksen kukka on suuri, 3–5 senttimetriä halkaisijaltaan. Kuvassa valkokarhunköynnös.

Karhunköynnökset ovat monivuotisia köynnöstäviä ruohoja, jotka tunnetaan myös nimillä elämänlanka tai isokierto. Kasvilla on herttamaiset lehdet. Yksittäiset, suppilomaiset kukat ovat isoja ja näyttäviä, ja ne kiinnittyvät lankamaisella kukkaperällä kasvin varteen. Valkokarhunköynnöksellä on valkoiset, halkaisijaltaan 3–5 senttimetriset kukat ja punakarhunköynnöksellä nimensä mukaisesti kukat ovat punaiset tai vaaleanpunaiset ja hieman valkokarhunköynnöstä suuremmat. Kasvi kukkii heinä–elokuussa.

Koristekasviksi tuotua kasvia on levinnyt joenrantojen pensaikkoihin, niityille, joutomaille sekä merenrannoille. Ne muodostavat pensaisiin kietoutuessaan läpipääsemättömiä tiheikköjä ja peittävät helposti alleen parimetriset ja sitä matalammat kasvit. Karhunköynnöksen valtaamassa maassa viihtyvät myös lehtokotilot.

Leviäminen:
Karhunköynnös leviää kasvullisesti helposti esimerkiksi pihan ulkopuolelle. Uusille kasvupaikoille se leviää juurakon tai varren pätkien avulla esimerkiksi luvattomilta kasvijätteen kaatopaikoilta.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:
Karhunköynnöksen torjunta kannattaa aloittaa katkomalla kasvi tyvestä. Kun köynnös kuivuu, on se helpompi purkaa pois kasvillisuuden seasta. Lajista kokonaan eroon päästäkseen tulee yksilöt kitkeä juuristoa myöten täydellisesti, sillä kasvi leviää juurakon paloista helposti. Kitkentätyötä onkin hyvä tehdä toistuvasti sitä mukaa, kun uusia varsia työntyy maasta.

Kasvin ylös kaivetut juurakot pitää kuivattaa tai mädättää ennen kompostointia tai toimitettava jätekeskukseen.

Tattaria voi torjunta monella tavalla. Pienet kasvustot voi kaivaa maasta ylös juurineen tai peittää vahvalla pressulla. Suuremmista tai sitkeäksi osoittautuvista kasvustoista pääsee varmimmin eroon torjunta-aineen täsmäkäsittelyllä.

Kuva: Panu Kunttu

AASIALAISET TATTARET

Japanintatar Fallopia japonica, jättitatar Fallopia sachalinensis & hörtsätatar Fallopia x bohemica

Japanintatar, jättitatar (tunnetaan myös nimellä sahalinintatar), sekä näiden kahden risteymä hörtsätatar (tunnetaan myös nimellä tarhatatar), ovat monivuotisia Itä-Aasiasta kotoisin olevia ruohokasveja. Lajit ovat suosittuja puutarhaperennoja kasvuvoimansa ja sitkeytensä ansiosta – samat ominaisuudet ovat tehneet niistä hankalasti torjuttavia haitallisia vieraslajeja. Isot aasialaiset tattaret valloittavat helposti kotipuutarhan ja lähiluonnon tukahduttaen kaikki muut lajit alleen – japanintatar on listattu maailman 100 pahimman vieraslajin joukkoon, ja kasvi onkin myyntikiellossa monessa maassa.

Tatarkasvustot muodostuvat hyvin tiiviiksi. Kasvin maanalaisista juurakoista nousee jopa useiden metrien korkuisia, lähes haarattomia ja onttoja bambumaisia varsia. Ne ovat voimakkaita kilpailijoita, eikä niiden muodostamissa kasvustoissa kasva juuri muita lajeja. Jokien ja purojen varsilla esiintyessään tattaret voivat aiheuttaa eroosion lisääntymistä ja maa-aineksen valumista virtavesiin, sillä talveksi lakastuvat kasvustot eivät sido maata talven ja kevään sateiden aikana. Näin ollen tattaret voivat olla uhka myös esimerkiksi taimenten kutusoraikoille.

Japanintatar on monivuotinen, nopeakasvuinen ruohokasvi, jolla on lähes kolmion muotoiset 5–15 senttimetriä pitkät ja 5–8 senttimetriä leveät lehdet. Sillä on punapilkullinen varsi ja kasvi kasvaa jopa kolmimetriseksi. Jättitatar voi kasvaa vieläkin suuremmaksi, jopa 4–5 metriseksi. Sillä on suuret, pitkulaiset, jopa yli 40 senttimetriä pitkät ja 25 senttimetriä leveät lehdet ja vihreä, pilkuton varsi. Japanin- ja jättitattaren risteymä, hörtsätatar, on ominaisuuksiltaan kantalajien väliltä. Hörtsätatar on harvinainen ja sitä kasvaa Suomessa vain muutamassa paikassa. Kaikki tässä esitellyt tattaret ovat haitallisia vieraslajeja ja niiden torjuntakeinot eivät eroa, joten niitä ei ole välttämätöntä erottaa lajilleen toisistaan.

Japanintatar on listattu maailman 100 pahimman vieraslajin joukkoon, ja kasvi onkin myyntikiellossa monessa maassa.

Leviäminen:
Tattaret eivät lisäänny meillä siemenistä, sillä Eurooppaan vakiintuneiden kantojen hedekukinnot ovat steriilejä, mikä estää niitä tuottamasta elinkelpoisia siemeniä. Kasvit kulkeutuvat uusille paikoille juurakon- ja varrenkappaleina esimerkiksi puutarhajätteiden ja siirrettävän maa-aineksen mukana – kasvinosat voivat myös kellua, jolloin rannoilla kasvavien kasvien kappaleet voivat levitä myös veden mukana. Hennostakin kasvinkappaleesta syntyy nopeasti uusi kasvusto. Tattaret muodostavat juurakkonsa avulla tiheitä kasvustoja – maavarret voivat kasvaa jopa metrin vuodessa ja yltää jopa kahden metrin syvyyteen ja 20 metrin mittaisiksi. Ne ovat todella sitkeitä ja pystyvät läpäisemään jopa asfaltin.

Torjunta ja kasvijätteen hävitys:
Tattarien onnistunut torjunta vaatii sitkeyttä. Helpointa kasvin hävittäminen on sen ollessa vielä pieni, jolloin pienimmät taimet voi kiskoa juurineen käsin. Pienialaisten kasvustojen hävittäminen saattaa onnistua kasvuston varsien katkaisulla ja peittämisellä vahvalla mustalla muovilla tai pressulla 3–4 vuoden ajaksi, jolloin juuristo ehtii kuolla. Peittämiseen käytettävän pressun paino (vahvuus) tulisi olla vähintään 600 g/neliömetri.

Kasvin elinvoima piilee sen juuressa, joten pelkkä maanpäällisten osien tuhoaminen toistuvastikaan ei välttämättä riitä usein tuhoamaan koko kasvustoa, mikäli se on päässyt leviämään laajalle. Varren toistuva katkaiseminen heikentää kuitenkin vähitellen juurakon elinvoimaa.

Kasvusto pitää leikata tyveä myöten alas, jolloin päästään käsittelemään juurakkoa. Kasvin hävittämiseksi on sen kaikki juuret ja juuren kappaleet poistettava maasta. Pienikin juurakon palanen mahdollistaa uuden kasvuston kasvamisen. Maan kaivaminen ja kuljettelu edesauttaa tatarten leviämistä, joten loppukäsittelyyn on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Tehokkain hävittämismenetelmä on varsien katkaiseminen ja torjunta-aineen ruiskuttaminen onttoihin varsiin. Menetelmä tulee toistaa muutaman kerran vuodessa niin kauan, että kasvusto häviää. Katkaistut varret voi jättää tällöin maatumaan kasvuston päälle. Tällaisessa täsmäkäsittelyssä torjunta-ainetta ei pääse leviämään ympäristöön.

Laajojen kasvustojen torjunnassa voi hyödyntää myös lampaita, mutta on tärkeää poistaa edellisen vuoden kuivat varret, sillä ne ovat veitsenteräviä laiduntaville eläimille.

Kasvijätteen hävittämisessä on varmistettava, että juuret ja varret ovat kuolleita, eivätkä siirry esimerkiksi kompostin tai maamassojen mukana uusille kasvupaikoille. Poistetut varret ja juuret tulee mieluiten kuivata tai polttaa. Kompostissa ne tuhoutuvat varmasti vain hyvin korkeassa lämpötilassa (vähintään 70 °C), joten kotikompostointi ei ole suositeltavaa. Juurakonkappaleita sisältävän maan siirtely ei ole suositeltavaa.

Tattaria ei tule siirtää sellaiselle paikalle, josta ne pääsevät leviämään valvomatta luontoon. Koska tattaret suosivat myös avoimia rantaympäristöjä, niitä ei missään tapauksessa tule viedä vesistöjen äärelle. Kasvustojen leviämistä voi estää juurimaton avulla.

Kuva: Panu Kunttu

Japanintatar on monivuotinen, nopeakasvuinen ruohokasvi, jolla on kolmiomaiset 5–15 senttimetriä pitkät ja 5–8 senttimetriä leveät lehdet. Sen varsi on punertava.

Terve askel luontoon –hanke

www.luontoaskel.fi
www.facebook.com/luontoaskel

Kuva: Sanna-Mari Kunttu

"Luonnon monimuotoisuus hupenee hälyttävää vauhtia. Maailmanlaajuisesti vieraslajit ovat toiseksi suurin uhkatekijä luonnon monimuotoisuudelle, elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen."

Allergiat ja ympäristö

Luontaisen immuniteetin kehitys jää vajaaksi kaupunkimaisessa ja hygieenisessä ympäristössä. Tämä aiheuttaa immuunivasteen tarpeetonta ja liiallista reagoimista ympäristön valkuaisainehiukkasiin kuten siitepölyyn tai ruoka-aineisiin. Allergeenien välttäminen on vakavissa allergioissa tärkeää, mutta sille tulee olla oikeat ja täsmälliset perustelut. Allergeenien välttämistä tärkeämpää on väestön sietokyvyn lisääminen – immuunipuolustus tarvitsee toimiakseen haasteita. Ihon, hengitysteiden ja erityisesti suoliston kautta ihmisen luontaisen immuniteetin toimintaan vaikuttaa suuri joukko pieneliöitä, valtaosin mikrobeja.

Monimuotoinen luonto ja luontoyhteys vahvistavat vastustuskykyä

Luonnon monimuotoisuus hupenee hälyttävää vauhtia. Maailmanlaajuisesti vieraslajit ovat toiseksi suurin uhkatekijä luonnon monimuotoisuudelle, elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen. Vieraslajit muodostavat merkittävän uhkatekijän alkuperäiselle luonnolle erityisesti niiden aiheuttaman kilpailun ja elinympäristöjen muuttumisen vuoksi. Vieraslajeja ovat sellaiset lajit, jotka eivät kuulu alkuperäiseen luontoomme, vaan ovat kulkeutuneet tänne joko tahattomasti tai tahallisesti ihmisen mukana. Keskeisintä luontaisten lajien suojelun kannalta on ryhtyä vieraslajien torjuntaan hyvissä ajoin ja ehkäistä ennalta vieraslajien leviämistä.

Luontoaskeleella monimuotoisuutta ja luonnon terveysvaikutuksia tutuksi

STEA:n tukeman, Allergia- Iho- ja Astmaliiton ja WWF:n yhteisen kolmivuotisen (2017–2019) hankkeen tavoitteena on lisätä luontoaktiivisuutta, tehdä luonnon terveysvaikutuksia tunnetuksi ja rohkaista ihmisiä talkoilemalla omatoimiseen ja osallistavaan tekemiseen luonnon hyväksi. Samalla lisätään lähiluonnon monimuotoisuutta ihmisen terveyden tueksi. Toimintamuotoina ovat muun muassa WWF:n uhanalaisten perinneympäristöjen ja arvokkaiden luontotyyppien hoitoon keskittyvät talkooleirit. Tämän lisäksi järjestetään hankkeen vieraslajitalkoita ja koulutetaan vieraslajien poistoon keskittyviä iskujoukkoja valtakunnallisesti.

Hankkeessa kerrotaan luonnon terveysvaikutuksista ja ohjataan ihmisiä liikkumaan ja toimimaan luonnossa sekä hyödyntämään omakohtaisesti luonnon terveysvaikutuksia. Tavoitteena on saada elävä lähiluonto ja siellä liikkuminen osaksi kohderyhmien arkea ja saada turhia luontopelkoja hälvenemään. Ihmisten koettu sietokyky ja hyvinvointi lisääntyvät. Luontotalkoot lisäävät luonnon monimuotoisuutta sekä vakiinnuttavat uudenlaisen luontotoiminnan osaksi terveysjärjestön toimintaa. Hanke yhdistää eri alojen toimijat ja hyödyntää luontoasiantuntemusta ja -kokemusta kansanterveystyössä. Samalla luonto niveltyy myös soveltavaan liikuntaan. Osallisuuden, vaikuttamisen ja yhteenkuuluvuuden tunteita saadaan talkoissa yhteisen hyvän eteen työskenneltäessä.

TUETTU VEIKKAUKSEN TUOTOILLA

WWF

ALLERGIA
IHO
ASTMA